

WWW.LAWSHIPS.COM

YOAV HARRIS

Harris & Co
Maritime law officeCHAMBERS & PARTNERS
2022 REVIEW"HAS SIGNIFICANT
LITIGIOUS CAPABILITIES""AN INTERNATIONALLY
RESPECTED OFFERING""ALSO NOTABLY ACTIVE
IN SHIP ARRESTS"

קרן פיצויים וביטוח אוניות

כלומר, להוסיף להגדרת אזור ספר אזורים המרוחקים למשל מעבר ל - 7 קילומטרים מהגבול אולם מצויים בתקופת המלחמה תחת איומים ופעולות איבה ומלחמה כל עוד הלחימה נמשכת.

בתקופת מלחמת לבנון השנייה, למעשה כל צפון הארץ (בואך עד קו חדרה, זיכרון יעקב) הייתה מצויה תחת מתקפת טילים (אותה עת ללא כיסוי של כיפת ברזל) והמדובר בחבל ארץ נרחב שהכרזה על כולו כאזור ספר משמעותה נטל תקציבי כבד על קופת האוצר- קרן הפיצויים. אי לכך, נוצר ה"פטנט" ולפיו מצד אחד הוכרז האזור כולו כ"אזור הגבלה" או "אזור מיוחד" ומצד שני לא ניתנו מנגנוני הפיצוי המלאים עבור נזק עקיף אלא מנגנוני פיצוי חלופיים על פי הוראות השעה שפורסמו אז- פיצוי לפי 132% משכר העובדים שלא הגיעו לעבודתם אותה עת, ולאחר מכן בהמשך התווסף "מסלול המחזוריים" או "מסלול ההפרשים" שהיה תקף לחלק מהתקופה ובו ניתן פיצוי על פי הירידה בהכנסות המדווחות לעומת השנה הקודמת.

"פטנט" זה יושם למעשה גם בסבבי המלחמה הבאים - עופרת יצוקה, עמוד ענן, צוק איתן, ואף מצא את ביטויו במנגנוני הפיצוי/תמיכה בגין השלכות ההתמודדות עם גיף הקורונה, המבוסס אף הוא על ירידה במחזורי הפעילות.

במאמר שלנו מה- 16 באוקטובר 2023, עמדנו על כך שההצעה אותה הצענו בזמנו על רקע מלחמת לבנון השנייה, ואשר מצאה את ביטויה בהמלצות דו"ח וועדת טוניק: להסדיר מראש את רכישת ביטוח סיכוני המלחמה לעת מלחמה על ידי גבית היטל בסכום נמוך לאורך השנים שימשם להקמת קרן שתאפשר את מימון הביטוח, והסדרה מראש של הכיסוי הביטוחי, לא יושמה.

הפתרון בו בחרה ממשלת ישראל היא הטלת המשימה על חברת הביטוח הממשלתית "ענבל" אשר נכון לדיווחה השנתי לשנת 2021 לא נדרשה ולא עסקה בנושא, ואשר הפעלתה לצורך כך טעונה "הוראות הפעלה" משר האוצר ומס רכוש וקרן פיצויים.

בימים אלו, רספ"ן פרסמה את ההבהרה הבאה, הקשורה לביטוח כלי שיט ומטענים: חוק מס רכוש ותקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נזק מלחמה ונזק עקיף), תשל"ג - 1973, מפצה עבור נזק מלחמתי שנגרם לגוף כלי

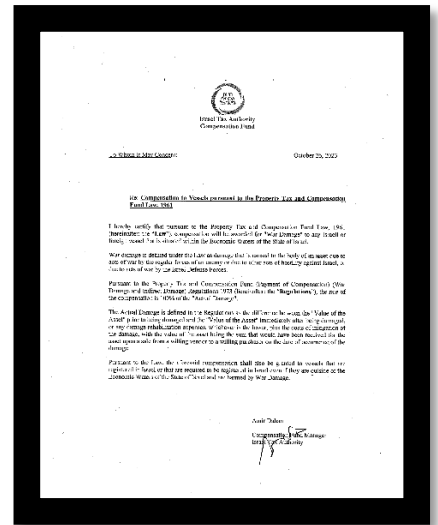
חוק מס רכוש וקרן פיצויים שנחקק בשנת 1961, הורה בזמנו על הטלת מס רכוש על נכסים למיניהם כולל אמצעי ייצור, וקבע כי 25% ממס הרכוש ו- 15% ממס רכישה המשולם בעת עסקאות מקרקעין, הנגבים מדי שנה, יהיו לקרן מיוחדת לתשלום פיצויים בעד הנזקים עבורם מפצה החוק. בשנת 1981 צומצם היקף מס הרכוש והוא חל אז רק על קרקע פנויה שאינה חקלאית, כך שהתיקון צמצם מקור זה של הקרן בכ- 60%.

על פי הערת שוליים מספר 10 לביאור סעיף "התאמות להגדרת התקציב" לסקירת הכנסות ממיסוי מקרקעין לשנים 2013-2020 מטעם החטיבה לתכנון וכלכלה של רשות המסים, עולה כי בשנת 2015 בוצעה הפרשה בסך כולל של 1.6 מיליארד ₪ מכספי מס רכישה ומס רכוש לטובת הקרן לפיצויים (בפועל תרומת מס הרכוש לקרן הנה זניחה- במיוחד לאחר שהיקפו צומצם משמעותית כאמור), וניתן להניח אפוא כי הקרן צוברת סך מוערך של כ- 1.6 מיליארד ₪ לשנה ובהתאמה להיקף פעילות מיסוי המקרקעין ביחס לשנת 2015.

חוק מס רכוש וקרן פיצויים [סעיף 35] מונה שלושה סוגי נזקים ברי פיצוי: נזק מלחמה, נזק עקיף, ונזק בצורת. נזק מלחמה מוגדר בחוק כנזק שנגרם לגוף הנכס- קרקע, מבנה, מלאי, ציוד, כלי שיט וטיס, מכונות וציוד, רכבים וכדומה אשר נגרמו כתוצאה מפעולות מלחמה של צה"ל, צבא אויב, או פעולות איבה אחרות נגד ישראל. כלומר, הנזק הפיזי שנגרם למשל כתוצאה מפגיעת טיל. נזק עקיף הוא הפסד או מניעת רווח שנגרם כתוצאה מנזק מלחמה: למשל הפסד שנגרם כתוצאה מכך שמסעדה שנפגעה בטיל לא ניתן להפעילה. או נזק שנגרם כתוצאה מכך שלא ניתן לנצל נכסים כתוצאה מפעולות האיבה או המלחמה (למשל מסעדה שלא ניתן להפעילה כתוצאה מריבוי אזעקות והנחיות פיקוד העורף). כלומר אין הכרח כי ייגרם נזק פיזי לנכס, על מנת שיוכר נזק עקיף לפיצוי, כתוצאה מהמלחמה.

אלא מאי, על פי החוק, "נזק עקיף" ניתן רק עבור נזקים מסוג זה שהתרחשו ב"יישוב ספר". במצב שבשגרה, יישוב ספר מוגדר על פי רוב כיישובים המצויים בטווח של עד 7 קילומטרים מגבול הצפון או גבול רצועת עזה. יחד עם זאת, החוק מאפשר לשר האוצר, באישור וועדת הכספים של הכנסת, לקבוע, כי למשך תקופה מסוימת אזור מסוים ייחשב כ"אזור ספר".

השייט הנמצאים בשטח מדינת ישראל, לרבות במים הכלכליים.

לגבי כלי שייט שניזוק בנזק מלחמה מחוץ לשטחי מדינת ישראל והמים הכלכליים, ניתן לבטח אותו כנגד תשלום פרמייה בשיעור של 0.1725% משווי האנייה על פי הביטוח האחרון שנעשה לה, לכל שבועיים של תקופת הביטוח. זאת על פי הצהרה מקוונת שפרטים לגביה יימסרו בהמשך.

עוד הבהיר מנהל קרן פיצויים, מר אמיר דהן, במכתב מיום 25.10.2023, כי הפיצוי יינתן לכל כלי שיט, ישראלי או זר, המצוי במים הכלכליים של ישראל כן לכלי שייט הרשומים בישראל -אף אם הם מצויים מחוץ למים הכלכליים; וכי הפיצוי יהיה עבור נזק ממשי -השווי לפני הנזק לעומת השווי לאחר הנזק, או כל הוצאות השיקום- לפי הנמוך מבין השניים, ובתוספת הוצאות להקטנת הנזק.

הבהרות אלו משמעותיות במספר היבטים: הגם שלכאורה הוראות החוק עצמו מדברות בעד עצמן וממילא על פי חוק מס רכוש וקרן פיצויים חל ניתן פיצוי לכלי שיט שנפגע מנזק ישיר כתוצאה מהלוחמה, עדיין ישנה חשיבות להבהרה כי כך יהיה.

שכן, כבר ראינו שהגם שהחוק או התקנות קובעות מסלולי פיצוי בהקשר של התמודדות עם נגיף הקורונה (חוק התכנית לסיוע כלכלי (נגיף הקורונה החדש) (הוראת שעה) תשפ"ו-2020, בבוא העת ליישום ולקבלת הפיצוי, הרי שבמספר לא מבוטל של מקרים, המשרד הממשלתי הרלבנטי שלל זכויות לפיצויים מעוסקים שונים, והיה צורך להתערבות משפטית בעניין- הן של ועדות הערר והן של בתי המשפט (ראה למשל עמ"נ 21-09 - 43404 מדינת ישראל נגד סלאמה, עמ"נ 21-11-3720 פודולסקי נגד רשות המסים).

בנוסף, האמירה ולפיה הפיצוי יינתן גם לאונייה הנמצאת אל מחוץ למים הטריטוריאליים של מדינת ישראל הנה משמעותית שכן היא מאפשרת למעשה כיסוי לנזקי האנייה גם היא תיפגע במיקום הנמצא מעבר ל- 12 מייל ימי מחופי מדינת ישראל. לנוכח עמדת המדינה בבג"צ 6645/22 פורום קהלת נגד ראש הממשלה ואח' ("בג"צ הסכם המים הכלכליים") ולפיה, קו מספר 1 שם לא קבע למעשה את הגבול הצפוני של מימי מדינת ישראל, טוב עשתה המדינה כי מסרה את הבהרתה זו בנוגע לאוניות המצויות במים הכלכליים בואך אל נמל ישראלי או לאחר פקידתו.

עוד עולה מהבהרה זו, כי למעשה אותם הדברים אמורים לחול גם על מטענים: מטען הנמצא על גבי האנייה ואשר ניזוק באופן ישיר מאירוע מלחמתי, מכוסה בקרן הפיצויים ואמור להיות מכוסה גם אם הוא ניזוק בעת שהאנייה הייתה בתחומי המים הכלכליים.

למעשה על פי הוראות סעיף 38 א. (א) (ג) (2), (3) לחוק ותקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים בשל נזק) (נכס חוץ ישראלי), תשמ"ב-1982, לכאורה, כלי שיט שהוא "נכס חוץ ישראלי" הנחשב

ל"נכס מזכה בפיצויים", הנו רק "כלי שיט או כלי טיס המוחכר לאזרח ישראלי, תושב ישראל או תאגיד הרשום בישראל" או "כלי שיט או כלי טיס ששר האוצר, או מי שהשר הסמיך לכך, אישר שהוא פועל לטובת משק המדינה".

לכן, הבהרת מנהל קרן הפיצויים כי הפיצוי יינתן גם לכלי שיט זר (אם כי לא ברור מהו ההסדר החוקי עליו היא נסמכת...), חיונית על מנת להסיר ספק גם בהקשר זה.

עוד חשוב לזכור, כי הכיסוי האמור הנו לנזק ישיר בלבד. כלומר על פניו, היה וח"ח אונייה תינזק באופן שתיקונה ישבית אותה לפרק זמן או אחר, הרי שהחוק והקרן לא יעניקו בידה פיצוי עבור אובדן ההכנסות עקב הנזק וההשבתה. זאת, לפחות, כל עוד לא הוכרו אזורי הנמלים למשל, כ"אזור ספר". לעומת זאת, הכרזה על הנמלים ועל נתיבי השייט כ"אזורי ספר" לתקופה, תעניק בידי בעלי האוניות הפוקדים כיסוי ביטוחי מהקרן גם עבור אובדן הכנסות ויגדיל אולי את נכונותם לפקוד נמלים בישראל, בתקופת הלוחמה.

בימים אלו, הלחימה עדיין בעיצומה ויש שיגידו רק בתחילתה. נותר לבחון האם שר האוצר יפעלו בהתאם להוראות החוק והתקנות במלואן, מהן הוראות השעה למיניהן שתצאנה, וכיצד שוק הספנות עצמו יגיב או ישתמש בכלים אלו שהועמדו על ידי קרן הפיצויים לטובת האוניות הפוקדות את ישראל.

יואב הריס, עו"ד

פורסם ב"מטען", מהדורת האינטרנט, 26.10.23.

הכותב הנו מנהל מחלקת ספנות ומשפטי ימי, משרד הריס ושות'. תוכן הכתבה כללי ואינו מהווה חוות דעת משפטית.

SOCIALS

YOAV HARRIS ADVOCATE

YOAV HARRIS

WWW.LAWSHIPS.COM

YOAV HARRIS

CONTACTS

FAX: +927.(0)4.874.4040

TEL: +927.(0)4.845.4040

E-MAIL: YOAVH@MARITIME-LAW.CO.IL

16 PAL-YAM ST. 5TH FL. HAIFA.
28 HARBAA ST. NORTH TOWER, 5TH FL. TEL AVIV.

